

ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI SHAROITIDA O‘ZBEK TILINING RIVOJLANISHI VA TRANSFORMATSIYASI

Norbutayeva Jasmina Sarvar qizi

Farg‘ona Davlat universiteti talabasi

Ismoilova Dilrabo Siddiqjonovna

*Farg‘ona Davlat Universiteti Axborot texnologiyalari
kafedrasi katta o‘qituvchisi.*

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy axborot texnologiyalari sharoitida o‘zbek tilining rivojlanishi va transformatsiyasi tahlil qilinadi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarning tilga ta’siri, yangi leksik birliklarning kirib kelishi hamda yozma nutq madaniyatidagi o‘zgarishlar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, til rivojidadagi ijobiy va salbiy jihatlar ochib berilib, mavjud muammolarni bartaraf etish bo‘yicha takliflar beriladi. Tadqiqot natijalari o‘zbek tilini zamonaviy sharoitda rivojlantirish istiqbollari belgilashda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: axborot texnologiyalari, o‘zbek tili, til transformatsiyasi ijtimoiy tarmoqlar, raqamli muhit, lingvistik, internet tili, leksik o‘zgarishlar.

THE DEVELOPMENT AND TRANSFORMATION OF THE UZBEK LANGUAGE IN THE CONTEXT OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES

Abstract. This article analyzes the development and transformation of the Uzbek language in Internet, social networks, and digital platforms on the language, the emergence of new lexical units, and changes in written speech culture. In addition, both the positive and negative aspects of language development are highlighted, and suggestions are proposed to address existing problems. The results of the study are important for determining the prospects for the development of the Uzbek language in modern conditions.

Key words: information technologies, Uzbek language, language transformation, social networks, digital environment, linguistics, internet language, lexical changes

Kirish

Bugungi globallashuv davrida axborot texnologiyalari jamiyatning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Ayniqsa, internet, ijtimoiy tarmoqlar va sun‘iy intellekt kabi zamonaviy vositalar til rivojiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. O‘zbek tili ham bu jarayondan chetda qolmayapti. Til nafaqat aloqa vositasi, balki milliy madaniyatning asosiy tarkibiy qismi sifatida zamonaviy texnologiyalar ta’sirida o‘zgarib, yangi shakl va mazmun kasb etmoqda. Ushbu maqolada axborot texnologiyalarining o‘zbek tiliga ta’siri, uning rivojlanish yo‘nalishlari va yuzaga kelayotgan transformatsiyalar tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Axborot texnologiyalari va til rivoji

Axborot texnologiyalari til rivojida muhim omilga aylandi. Internet orqali tezkor axborot almashinuvi tilning leksik, stilistik va grammatik jihatlariga ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, yangi texnologiyalar bilan bog'liq terminlar o'zbek tiliga kirib kelmoqda: "onlayn", "blog", "kontent", "chat" kabi so'zlar kundalik nutqda faol qo'llanilmoqda.

Bu jarayon til boyishini ta'minlasa-da, ayrim hollarda o'zbek tilining sofligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli yangi atamalarni milliy til qoidalariga moslashtirish muhim hisoblanadi.

2. Ijtimoiy tarmoqlar va til transformatsiyasi

Ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram, Facebook va boshqalar) o'zbek tilining zamonaviy ko'rinishini shakllantirishda katta rol o'ynamoqda. Ushbu platformalarda:

- qisqartirilgan so'zlar,
- inglizcha aralash iboralar,
- emoji va belgilar orqali ifoda

keng tarqalgan.

Masalan, "rahmat" o'rniga "raxmat", "bo'ldi" o'rniga "boldi" kabi yozilishlar ko'paymoqda. Bu esa yozma nutq madaniyatiga ta'sir qilmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar tilni ommalashtirish va yoshlar orasida rivojlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi.

3. Raqamli resurslar va o'zbek tilining rivoji

Zamonaviy texnologiyalar o'zbek tilini o'rganish va rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Elektron lug'atlar, mobil ilovalar, onlayn kurslar va ta'lim platformalari tilni o'rganishni osonlashtirmoqda.

Bundan tashqari, o'zbek tilida kontent yaratilishining ortishi (maqolalar, bloglar, videolar) tilning rivojiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, yoshlar tomonidan yaratilayotgan raqamli kontent tilning zamonaviy shaklini belgilab bermoqda.

4. Muammolar va yechimlar

Axborot texnologiyalari ta'sirida quyidagi muammolar yuzaga kelmoqda:

- adabiy til me'yorlarining buzilishi
- xorijiy so'zlarning haddan tashqari ko'payishi
- yozma nutq madaniyatining pasayishi

Ushbu muammolarni hal etish uchun:

- til siyosatini kuchaytirish
- o'zbek tilida sifatli raqamli kontent yaratish
- yoshlar orasida til madaniyatini targ'ib qilish

zarur hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy axborot texnologiyalari o'zbek tilining rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. U tilni boyitmoqda, yangi imkoniyatlar yaratmoqda va global

miqyosda qo‘llanishini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, ayrim salbiy ta’sirlar ham kuzatilmoqda. Shuning uchun texnologiyalar va til o‘rtasidagi muvozanatni saqlash, milliy til me’yorlarini asrab-avaylash muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. **Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Abduazizov A.A. **Tilshunoslik nazariyasi.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
3. Safarov Sh.S. **Pragmalingvistika.** – Toshkent: Fan, 2008.
4. Crystal D. **Language and the Internet.** – Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
5. Crystal D. **A Little Book of Language.** – New Haven: Yale University Press, 2010.
6. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz>
7. Ziyonet axborot-ta’lim portali. – URL: <https://ziyonet.uz>
8. Google Scholar ilmiy maqolalar bazasi. – URL: <https://scholar.google.com>